

Werken aan scheikunde

*24 memoires van hen die de
Nederlandse Chemie
deze eeuw groot hebben gemaakt*

Uitgegeven door Delftse Universitaire Pers in 1993.
(Copyright 1993 by Delft University Pers).

Met toestemming van IOS Press, Amsterdam
op de KNCV/CHG website geplaatst.

Voorwoord

Inleiding

Verantwoording

Voorwoord

Ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan van de KNCV is eerder dit jaar het eerste deel verschenen van de 'Geschiedenis van de Scheikunde in Nederland - Van Alchemie tot Chemie en Chemische Industrie rond 1900'. Het is de bedoeling dat bij ons 95-jarig bestaan in 1998 het tweede deel zal verschijnen over de periode 1900 - 1950, wederom van de hand van Prof.dr. H.A.M. Snelders van de Vakgroep Geschiedenis van de Natuurwetenschappen van de Rijks Universiteit Utrecht.

Mede als voorbereiding op dit werk is het een uitstekend initiatief geweest van de Historische Commissie van de KNCV om oudere prominente Nederlandse chemici te verzoeken memoires op schrift te stellen die een beeld geven van zowel hun persoonlijke betrokkenheid bij de chemie als van de wetenschappelijke ontwikkeling van hun vakgebied. De geleverde bijdragen die thans gebundeld voor U liggen zijn - zoals verwacht kon worden - zeer verschillend van aard. Zij hebben echter gemeen dat zij allen een uniek en authentiek beeld geven van een tijdperk waarin Nederland zich gelukkig mocht prijzen ruim te beschikken over eminente chemici waarvan velen - helaas niet allen - in deze bundel aan het woord komen.

De KNCV is zeer gelukkig dat deze uiteenlopende ervaringen thans op schrift zijn gesteld en dankt, behalve de auteurs, vooral ook de Voorzitter van de Historische Commissie, Dr. J.W. van Spronsen, voor het vele werk dat hij heeft verricht om het zover te krijgen.

Den Haag, 25 juni 1993

Ir. D. Medema

Voorzitter Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging

Inleiding

Wetenschap beweegt zich tegenwoordig voort als een stroom fietsers. De wielen worden gevormd door de cyclische processen van 'challenge en response': de uitdaging van een onopgehelderde vraag uit de grote markt van technische of maatschappelijke behoeften leidt tot een wetenschappelijk/technisch antwoord dat verder vragen oproept, en een nieuwe cyclus begint.

Aandrijving van elke fiets geschiedt door de wetenschapper die inspanning levert en stuurt in de richting die door de wetenschappelijke markt of de maatschappelijke markt worden bepaald. Het is de taak van de grote geschiedschrijving die grote lijn uit te zetten, maar geschiedenis in niet volledig zonder deze petite histoire der individuen, wier motivatie en richtingkeuze de afzonderlijke bijdragen tot de hoofdstroom bepalen.

Den Haag, 25 juni 1993

Geo Dijkstra
Secretaris Historische Commissie

Verantwoording

Allereerst een dankwoord aan de memoires-schrijvers. Dan een vraag die de aanstaande lezer zou kunnen stellen: hoe en door wie is de selectie van auteurs verricht. Bij een verzameling als deze moesten we ons beperken tot ongeveer 300 à 400 pagina's schrift totaal en dan konden niet veel meer dan een vijftientigtal scheikundigen gevraagd worden hun persoonlijke wetenschappelijke memoires op papier te zetten. We wilden daarbij dat in wezen alle disciplines van de scheikunde aan bod kwamen en ook dat er een redelijke verdeling tot stand kwam van het werk aan onze 10 universiteiten. Ons oog viel uiteraard eerst op de 'oudgedienden', waaronder de ereleden van onze KNCV. Evenwel bleken er sommige aangezochten de tijd nog niet rijp te vinden om hun memoires aan het papier toe te vertrouwen. Ook waren erbij die geen enkel antwoord op ons verzoek gaven. Bij weer enige anderen moesten we verschillende malen aandringen. En tenslotte is er een enkel memoires, ondanks verregaande pogingen, niet tot stand gekomen.

Dat u onder de memoires-auteurs een enkeling van de jongere garde aantreft houdt verband met het feit dat oudere schrijvers voor de bewuste disciplines niet meer beschikbaar waren.

In de loop van de verzameltijd van deze memoires is een viertal van de auteurs gestorven. Prof.dr. E. Havinga stierf reeds voordat hij één woord op papier kon zetten. Maar wij prijzen ons gelukkig dat een biografie van hem in de A.C.S. serie 'Autobiographies of Eminent Chemists', onder de titel 'Enjoying Organic Chemistry 1927-1987' reeds tot stand gekomen is.

Prof.dr. C.H. MacGillavry was niet meer in staat haar eigen verhaal op schrift te stellen, terwijl een uitgebreid interview mislukt is. Wij hebben daarom, naast een kort interview door haar neef, zelf een memoires samengesteld bestaande uit een artikel van haarzelf, haar afscheidsrede, en een enkel artikel over haar.

Prof.dr.ir. J.C. Vlugter had zijn memoires tot de Tweede Wereldoorlog klaar. Als aanvullend verhaal hebben we een artikel opgenomen van de hand van zijn leerling Dr. F. Goudriaan.

Prof.dr. H. Gerding maakt het helaas niet mee zijn eigenhandig geschreven memoires in druk te zien.

Zo liggen thans voor u 24 memoires van 25 schrijvers; Drs. J. Groen en Dr. J.W. Schuyl hebben een synthese van hun bijdragen gemaakt. De memoires blijken zeer gemêleerd te zijn geworden. We hebben de schrijvers altijd voorgehouden dat we er van uitgaan dat ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is, niettegenstaande weldegelijk enkele richtlijnen aangeboden zijn.

Bij het tot stand komen van de uiteindelijke versies van de memoires hebben verschillende medewerkers van het bureau van de KNCV veel werk verzet. We noemen dan in de eerste plaats Mw. L.M. van Es van Conkelenberghe (Linda) die het vele type- en hertype werk uitvoerde. Ook Mw. J. van Staveren (Jeanet) en haar opvolgster Mw. I.M. Tan (Irene) verrichtten het nodige typewerk evenals de anderen dikwijls onder een tijdsdruk. Vervolgens Mw. Drs. C.F. Dekker (Carla) en Drs.ing. J.H. Geerts (Hans) die

correctiewerkzaamheden en ‘floppyoverzettingen’ ter hand namen. Ing. G. Petersen (Gerard) tekende een aantal reaktievergelijkingen en ingewikkelde formules, die handgeschreven aangeleverd waren, zodat deze persklaar aan de drukker geleverd konden worden.

Tenslotte dank aan Ir. Paul A.M. Maas, directeur van de Delftse Universitaire Pers, die voor deze prachtige uitgave de uiterste zorg droeg.

Den Haag, 25 juni 1993

Jan W. van Spronsen
Voorzitter Historische Commissie